

Beräkningsvetenskap

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

- Beräkning av satellitbanor
- Simulering av luftflöde kring flygplan
- Simulerad krocktest av bilar
- Hållfasthetsberäkningar
- Väderleksprognoser
- Simulering av förbränning, t ex i motor
- Simulering av föroreningstransport i naturen
- Bildanalys ("förbättra" bilder, hitta mönster)
- Bestämning av molekylstrukturer hos proteiner
- Molekyldynamik

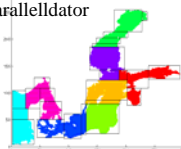
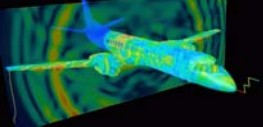
...och mycket mycket mer

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

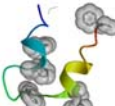
Partitionering vid beräkning på paralleldator

Simulering av blixtnedslag i SAAB 2000

Krocksimulering

Simulering av proteinveckning

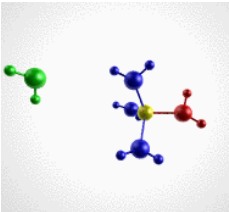
Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

Molekyldynamik

Här: studier av utbytesmekanismer och utbyteshastigheter mellan vattenmolekyler runt en litiumjon (i vatten)

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

Veckning av HIV-virus

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Simulering av bålgetings flygförmåga

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Tillämpningarna är exempel på problem som kan beskrivas med *matematiska modeller*

Problem!
Kan som regel inte lösas analytiskt, på "vanligt" sätt.

Lösning:
Lös problemet på dator – måste använda *numeriska lösningsmetoder*.

Resultat:
Ger approximativ lösning.

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

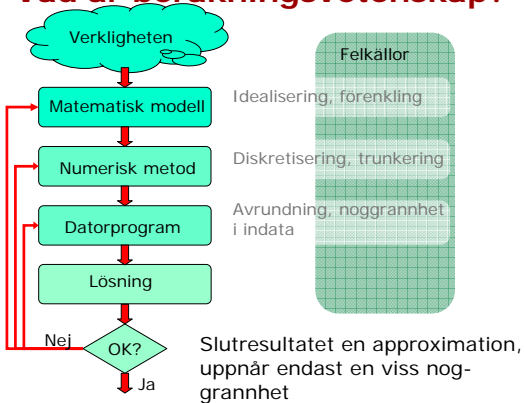
Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Ett (trivialt) exempel
Beräkna arean på jorden med den matematiska modellen $A=4\pi r^2$

Innehåller flera approximationer och fel:

- Jorden approximeras av en sfär – idealisering av jordens verkliga yta
- Värdet på radien baseras på empiriska mätningar och tidigare beräkningar
- Värdet på π kräver trunkering (avhuggning) av oändlig decimalutveckling
- Indata och resultat avrundas av datorn

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Vad är beräkningsvetenskap?

Ett mer realistiskt exempel

HIV-viruset bildar mutanter. Immunsystemet bildar en specifik lymfocyt för viruset och mutanterna. Dessutom finns en immunrespons för hela immunsystemet.

Beräkna populationstillväxten för virus, lymfocyten och immunrespons med avseende på tid.

Informationsteknologi

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Matematisk modell

$$v_1'(t) = (a - bz(t) - cx_1(t))v_1(t)$$

$$v_2'(t) = (a - bz(t) - cx_2(t))v_2(t)$$

$$x_1'(t) = gv_1(t) - kx_1(t)(v_1(t) + v_2(t))$$

$$x_2'(t) = gv_2(t) - kx_2(t)(v_1(t) + v_2(t))$$

$$z'(t) = (d - kz(t))(v_1(t) + v_2(t))$$

v_1 = population av HIV-virus
 v_2 = population av 1:a mutanten
 x_1 = population av lymfocyt mot viruset
 x_2 = population av lymfocyt mot 1:a mutant
 z = immunrespons

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Matematisk modell

- Modellen är en förenkling av verkligheten
- Kan lägga in fler mutanter för att göra den mer realistisk – blir då mer komplicerad
- Svårt bestämma parametrarna $a, b, c, \dots$. Kan variera med olika personer. Görs ofta empiriskt.
- Svårt eller omöjligt att göra en modell som helt överensstämmer med verkligheten

Slutsats: Modellen en approximation av verkligheten!

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Numerisk metod

Problem!
 Kan ej lösas med vanliga "matematiska" (analytiska) metoder. Vi använder istället en *numerisk metod*.

- Numeriska metoder bygger i detta fall på *diskretisering*, dvs kontinuerliga intervall ersätts med diskreta punkter. Beräkning sker endast i dessa punkter – medför *diskretiseringsfel*
- Metoderna har olika egenskaper och kan vara bra ur en synvinkel men dåliga ur en annan. Exempelvis kan en viss metod vara *effektiv* (snabb), men i vissa lägen vara *instabil*

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Datorprogram

- Implementera metoden, dvs skriv program för den numeriska metoden (C++, Java, MATLAB,...)

eller

- Använd befintlig programvara, t ex MATLAB

Ofta krävs en kombination av båda!

- Indata till programmet, t ex $a, b, c, \dots$, baseras vanligen på mätningar och är inte exakta
- Krävs ett initialtillstånd, t ex antal HIV-virus vid tiden $t=0$. Detta mäts ej exakt utan innehåller fel
- Datorn avrundar alla beräkningar

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Lösning

- Lösningen OK?
- Tolka resultat
- Tillräckligt effektivt och snabbt?
- Är felet tillräckligt litet?

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Beräkningsvetenskapens sammanhang

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Vad är beräkningsvetenskap?

Frågeställningar inom beräkningsvetenskap

Exekveringstid?
Minnesutnyttjande?
Vilken typ av dator?

Noggrannhet?
Stabilitet?
Kondition?

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Ämnets historia

1945	Den moderna datorn
1960-tal	Professurer i numerisk analys
1975-2000	Ett tvärvetenskapligt område tar form
2000-tal	Begreppet beräkningsvetenskap etableras

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Kursens mål

För godkänt betyg ska studenten kunna

- redogöra för de grundläggande begreppen algoritm, diskretisering, noggrannhet, noggrannhetsordning, stabil- resp ickestabil algoritm, maskinepsilon, diskretiseringsfel (trunkeringsfel), iteration, kondition;
- översiktligt förklara idén bakom de algoritmer som behandlas i kursen;
- Visa hur algoritmerna som behandlas kan användas för lösning av tillämpningsproblem
- Redogöra för skillnaden i metodik vid datorberäkningar i jämförelse med analytisk lösning och de effekter som flyttalsrepresentation och diskretisering medför;

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Kursens mål, forts

- Använda grundläggande programmeringsstrukturer (if, while, for) i algoritmer och i programmeringskod vid problemlösning;
- Givet ett mindre beräkningsproblem, strukturera och dela upp i underproblem, formulera algoritm för lösning av problemet, samt implementera i ett programmeringsspråk
- Redogöra för hur parametrar överförs till funktioner samt skillnaden mellan globala och lokala variabler i program
- Förstå enkel programmeringskod och skriva egna välstrukturerade mindre beräkningsprogram

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se

Informationsteknologi

UPPSALA UNIVERSITET

Mål, forts

- I en mindre rapport förklara och sammanfatta lösningsmetoder och resultat på ett överskådligt sätt.

Institutionen för informationsteknologi | www.it.uu.se